

Ulusal Hesaplar ve Dönemlik Gayrı Safi Yurtiçi Hasıla Tahminleri

Dilek Özsoy
TÜİK Uzmanı

- ✓ Mevcut yapı ve tarihçe
- ✓ Genel Kavramlar
- ✓ Dönemsel Tahmin Metotları (Üretim, Harcama, Gelir yöntemleri)
- ✓ Yıllık Tahminler
- ✓ Sabit Fiyat Tahminleri

Mevcut Yapı ve Tarihçe

Dünyada Milli Gelir Hesaplamaları

- **İlk milli gelir hesaplama çalışmaları:** İngiltere ve Fransa, 17 yy.
- **İlk milli gelir tahmini:** İngiltere, 1665
- **İlk milli gelir sınıflaması:** “System of National Accounts (SNA)” Birleşmiş Milletler, 1952
- **Sınıflama revizyonları:** 1968 ve 1993, SNA revizyonları, Birleşmiş Milletler

Mevcut Yapı ve Tarihçe

Türkiye’de milli gelir hesaplamaları

- ✓ İlk milli gelir tahmini, 1929
- ✓ 1927-1936 yılları tahmini, 1940
- ✓ 1942, 1944-1953 tahminleri, 1947
- ✓ 1961-1971 serisi (planlı dönem) DPT
- ✓ 1948-1972 yılları için tek bir milli gelir serisinin oluşturulması (TÜİK-DPT ortak çalışma grubu)
- ✓ 1972 yılından itibaren BM, SNA 68’e göre tahminlerin yayımlanması
- ✓ Üç, altı, dokuz ve on iki aylık veriler ile yıllık GSMH tahminlerinin üretilmesi (1980 yılından itibaren)
- ✓ GSMH tahminlerinin ilki, yılın ilk altı aylık verilerine, ikincisi dokuz aylık verilere ve üçüncüsü de on iki aylık verilere dayanılarak yapılması (1985 yılından itibaren)
- ✓ 1987 bazlı dönemlik seriye geçilmesi (1993 yılından itibaren)
- ✓ 1998 bazlı dönemlik seriye ve AB ulusal hesap sistemi ESA-95’e geçilmesi

Genel Kavramlar

Ulusal Hesaplar Sistemi'nin temel amacı; ekonomik akımları ve stokları, sistematik bir şekilde kaydetmektir. Böylece, ekonominin ana sektörleri arasındaki akımların bir bütün olarak görülmesi sağlanır.

Genel Kavramlar

Bir ekonominin çeşitli sektörleri ve alt sektörleri, ekonomide yerleşik kurumsal birimlerden oluşur. Toplam ekonomi ise yerleşik kurumsal birimlerin tüm setinden meydana gelir. Bir *kurumsal birim*; kendi hesabına aktiflere sahip olabilen, yükümlülükleri üstlenebilen, ekonomik faaliyetlerle uğraşan ve diğer varlıklarla işlemlere girebilen ekonomik varlık olarak tanımlanır. Kurumsal birimler, üretim, tüketim, yatırım ve tasarruf gibi çeşitli ekonomik fonksiyonları yerine getirirler.

Genel Kavramlar

Kurumsal birimler, beş kurumsal sektörde gruplandırılır:

- ✓ Mali olmayan Őirketler
- ✓ Mali Őirketler
- ✓ Genel Devlet
- ✓ Hane halkları
- ✓ Hane halklarına Hizmet Eden Kar Amacı Olmayan Kurumlar

Genel Kavramlar

- Ulusal Hesaplar Sistemi; üreticiler ile kullanıcılar arasındaki mal ve hizmet akımı ile üretimden doğan ve üretim faktörlerine yönelik parasal gelir akımlarından oluşur. Sistemde yer alan birimlerin bir bölümü üretimle ilgili işlemleri, bir bölümü üretim faaliyetlerinden elde edilen gelirin kullanımını, başka bir bölüm ise sermaye oluşumu ile ilgili işlemleri gerçekleştirir.

Ulusal Hesaplar Sistemi'nin üç görünümü vardır.

1. Gelirin yaratılması (Doğuşu)
2. Gelirin kazanılması (Dağılımı)
3. Gelirin harcanması (Kullanımı)

Genel Kavramlar

1. Yaratılması yanı ile milli hasıla piyasaya çıksın çıkmasın o dönem içinde üretilen mal ve hizmetleri kapsar. Tarım, sanayi, inşaat, ulaştırma, ticaret, konut, mali hizmetler, serbest meslek ve devlet hizmetlerinin üretimleri kapsanır.
2. Bir dönem içerisinde yaratılan mal ve hizmetlerin piyasada buldukları değer ne ise onları meydana getiren üretim faktörlerinin gelirleri toplamı da o kadar olacaktır. Bu yanı ile milli hasıla; maaş ve ücretleri, girişim gelirlerini, kira ve faiz gelirlerini kapsar.
3. Mal ve hizmetlerin toplam değeri ve üretim faktörlerinin toplam geliri o dönem içinde yaratılmış olan mal ve hizmetleri satın alanların harcamaları ile yaratılmış olmaktadır.
Bu harcamalar; özel tüketim harcamaları, yatırım harcamaları (özel-kamu), devletin cari harcamaları, ihracat-ithalat olarak sıralanır.

Genel Kavramlar

Gayrisafi yurtiçi hasıla bu akışın üç safhasında da ayrı ayrı hesaplanabilir. Bu safhalar;

1. Üretim yöntemi
2. Gelir yöntemi
3. Harcamalar yöntemi'dir.

Genel Kavramlar

Üretim Yöntemi

Üretim yönteminde ekonominin cari mal ve hizmet üretimi ölçülür.

Harcamalar Yöntemi

Milli hasıla, üretilen nihai mal ve hizmetlerin değeri olduğuna göre, bu mal ve hizmetleri satın almak için yapılan harcamaları toplayarak da milli hasılaya ulaşılır

Gelir Yöntemi

Bu yöntemde her faaliyet kolunda mal ve hizmet üreten birimlerin üretim faktörlerine ödedikleri değer bulunup, bunların toplamından milli gelire ulaşılır.

ÜRETİM YÖNTEMİ
(Yaratılan)

GELİR YÖNTEMİ
(Kazanılan)

HARCAMA YÖNTEMİ
(Harcanılan)

- + Tarım
- + Sanayi
- + İnşaat
- + Ticaret
- + Otel Lokanta
- + Ulaştırma ve Haberleşme
- + Mali Hizmetler
- + Hizmetler
- + Konut Sahipliği
- + Devlet Hizmetleri
- + Ürün vergileri-Sübvansiyonlar

- + Maaş ve Ücret Gelirleri
- + Teşebbüs Gelirleri (Kârlar)
- + Dağıtılmamış Şirket Kârları
- + Kira Gelirleri
- + Faiz Gelirleri

- + Özel Tüketim Harcamaları
- + Özel Yatırım Harcamaları
- + Kamu Tüketim Harcamaları
- + Kamu Yatırım Harcamaları
- + Stok Değişmeleri

= GSYİH (Piyasa Fiyatlarıyla)

= TOPLAM YURT İÇİ GELİR

= YURT İÇİ HARCAMALAR

+ Dış Alem Net Faktör Gelirleri

+ Dışalem Net Faktör Gelirleri

+ İhracat-İthalat

= GSMH (Piyasa Fiyatlarıyla)

= MİLLİ GELİR (Faktör Fiyatlarıyla)

= GSYİH (Piyasa Fiyatlarıyla)

- Aşınma ve Eskime

+ Vergiler - Sübvansiyonlar

+ Aşınma ve Eskime

= SMH (Piyasa Fiyatlarıyla)

= GSMH (Piyasa Fiyatlarıyla)

- Üretim üzerindeki vergiler +Süb

-

= MİLLİ GELİR (Faktör Fiyatlarıyla)

Genel Kavramlar

- Her üç yöntem kullanılarak hesaplanan gayrisafi yurtiçi hasıla değerlerinin teorik olarak birbirine eşit olması gerekir.

Bu şekilde bir ülkenin milli hasılası incelendiğinde ülkenin,

- faaliyet kolları itibariyle üretim gücü,
- üretimden yarattığı katma değeri,
- devletin ve hane halklarının tüketimi,
- ekonominin dış ticaret ile ilişkisi, üretim
- faktörlerinin elde ettikleri gelirlerin parasal değeri görülebilir.

Genel Kavramlar

- Ekonominin gerçek büyümesi cari fiyatlarla gayrisafi milli hasıla artışından belli olmaz.
- Çünkü üretimde hiçbir artış olmamasına rağmen fiyatlardaki artış GSMH'da artışa neden olur.
- Bu nedenle çeşitli yılların GSMH rakamlarını karşılaştırmak gerektiğinde fiyat değişikliklerinden gelen etkiyi yok etmek ve GSMH'yı sadece nihai mal ve hizmetlerin hacim değişikliklerini gösterecek şekilde hesaplamak gerekmektedir. Bu şekilde elde edilen değer sabit fiyatlarla GSMH değeri olmaktadır.

Genel Kavramlar

- Gayrisafi yurtiçi hasıla ister cari ister sabit fiyatlarla hesaplınsın, bu hesaplamalarda üç fiyat seti temel alınır. Bunlar; temel fiyatlar, üretici fiyatları ve alıcı fiyatlarıdır.
- **Temel fiyat** : Üretilen malların maliyet fiyatı demektir. Bu fiyata sübvansiyonlar dahildir.
- **Üretici fiyatı** : Üretilen malların temel fiyatlarına, ürün üzerindeki vergi eksi sübvansiyonların ilave edilmesiyle bulunan fiyatlardır. Malların üretildikleri yerdeki fiyatını yansıtır.
- **Alıcı fiyatı** : Tüketicilerin piyasada karşılaştıkları fiyatlardır. Bu fiyatlar, üretici fiyatlarına ticaret ve ulaştırma marjlarının ilave edilmesiyle bulunur.

Genel Kavramlar

- Fiyatlar Arasındaki İlişki
- *Alıcı Fiyatı*
- *Eksi Ticaret ve ulaştırma marjları*
- *Eşittir Üretici Fiyatı*
- *Eksi Ürün üzerindeki vergiler*
- *Artı Ürün üzerindeki sübvansiyonlar*
- *Eşittir Temel Fiyat*
- Bir sanayi tarafından üretilen mal ve hizmetler *Temel Fiyatlarla* değerlendirilirken, Ara Tüketim ve Nihai Talep Unsurları daima *Alıcı Fiyatlarıyla* değerlendirilir

Genel Kavramlar

Gayri Safi Milli Hasıla Kavramları

Ekonominin zaman içindeki durumunu gösteren milli gelirin altı ölçütü vardır;

1-Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

2-Gayri Safi Milli Hasıla

3-Safi Milli Hasıla

4-Milli Gelir veya Faktör Fiyatlarıyla Safi Milli Hasıla

5-Kişisel Gelir

6-Harcanabilir Gelir

Genel Kavramlar

Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH)

Bir ekonomideki yerleşik olan üretici birimlerin belli bir dönemde, yurt içi faaliyetleri sonucu yaratmış oldukları tüm mal ve hizmetlerin üretim değerleri toplamından bu mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan girdiler toplamının düşülmesi sonucu elde edilen değerdir.

Genel Kavramlar

Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)

Gayrisafi Yurt İçi Hasıla'ya Dış Alem Net Faktör Gelirleri değerinin eklenmesiyle bulunan değerdir.

$$\text{GSMH} = \text{GSYİH} + \text{Dış Alem Net Faktör Gelirleri}$$

Genel Kavramlar

Safi Milli Hasıla

Gayrisafi Milli Hasıla'dan üretim sırasında kullanılan sabit sermaye unsurlarında yıl içinde meydana gelen aşınma ve eskime paylarının, yani amortismanların çıkarılması ile bulunan değerdir.

Safi Milli Hasıla = GSMH - Amortismanlar

Genel Kavramlar

Kişisel Gelir

Vergilerden önce kişilerin eline geçen harcanabilir gelirdir. Başka bir tanımla, üretim faktörü sahiplerinin yıl içinde elde ettikleri gelirlerin toplamıdır. Kişisel gelir, transfer ya da faiz ödemelerinin arttığı dönemlerde milli geliri aşabilir.

Kişisel Gelir = Milli Gelir - (Kurumlar Vergisi + Dağıtılmamış Firma Karları + Sosyal Güvenlik Payları) + Transfer Ödemeleri + Faiz Ödemeleri

Genel Kavramlar

Milli Gelir

Gayrisafi Milli Hasıla ve Safi Milli Hasıla piyasa fiyatlarıyla ölçülen büyüklüklerdir. Ama piyasa fiyatları faktör ödemesi olmayan dolaylı vergileri de içerir. Milli Gelir, Safi Milli Hasıla'dan sektörlerin yıl içinde ödedikleri dolaylı vergilerin düşülmesi, devletin zarar karşılığı olarak üreticilere verdiği sübvansiyonların eklenmesiyle bulunan değerdir.

Milli Gelir = Safi Milli Hasıla – Üretim üzerindeki vergiler + üretim üzerindeki sübvansiyonlar

Genel Kavramlar

Harcanabilir Gelir

Bireylerin serbestçe kullanabilecekleri gelirdir. Kişisel gelirden dolaysız vergilerin çıkarılmasıyla elde edilen harcanabilir gelir en küçük milli gelir büyüklüğüdür. Bu tanıma göre harcanabilir gelir, bütün kişisel harcamaların ve tasarrufların toplamı olarak da belirtilebilir.

Harcanabilir Gelir = Kişisel Gelir - Dolaysız Vergiler

Genel Kavramlar

Üretim Yöntemi İle GSYİH

Bu yöntemde amaç bir ekonomide aynı mal ve hizmeti üreten birimlerden meydana gelen faaliyet kollarındaki nihai mal ve hizmet üretim değerlerinin ölçülmesidir.

Bir faaliyet kolunda üretilen mal ve hizmetin piyasa fiyatlarıyla değerlendirilmesiyle bu faaliyet kolunun gayri safi üretim değerine ulaşılır. Bu üretim değeri üretimde bulunabilmek için kullanılan ara malları da kapsar.

Üretim yolu ile Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) ise toplam gayri safi üretim değerinden bu ara malların değerinin çıkarılması ile elde edilir.

Dönemsel Tahminler

Üretim Yöntemi İle GSYİH

Faaliyet Kollarına Göre GSYİH Bileşenleri

1.Tarım

- A.Çiftçilik ve Hayvancılık
- B.Ormancılık
- C.Balıkçılık

2.Sanayi

- A.Madencilik ve Taşocakçılığı
- B.İmalat Sanayi
- C.Elektrik, Gaz, Su

3.İnşaat Sanayi

4.Ticaret

- A.Toptan ve Perakende Ticaret
- B.Otel Lokanta Hizmetleri

5.Ulaştırma ve Haberleşme

Dönemsel Tahminler

Faaliyet Kollarına Göre Gsyih Bileşenleri

6. Mali Kuruluşlar
7. Konut Sahipliği
8. Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri
9. Kamu yönetimi ve savunma, zorunlu sosyal güvenlik
10. Eğitim
11. Sağlık işleri ve sosyal hizmetler
12. Diğer sosyal, toplumsal ve kişisel hizmet faaliyetleri
13. Eviçi personel çalıştıran hanehalkları
14. Dolaylı ölçülen mali aracılık hizmetleri
15. Vergi-Sübvansiyon
16. GSYİH

Dönemsel Tahminler

Harcama Yöntemi İle GSYİH

Ekonomide belli bir süre içinde tüketime ve yatırıma yapılan harcamalar toplamı olarak gayri safi yurtiçi hasılaya (GSYİH) ulaşılır. Bu toplamda tamamlanmış mal ve hizmetler ele alınır. Harcama yapılarak elde edilen mal ve hizmetlerin bir kısmı yıl içerisinde ara mal olarak başka mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılır. Bir kısmı ise doğrudan tüketime, yatırıma ya da stok veya ihracata gider. Bunlar nihai kullanım olarak adlandırılır. Yıl içerisinde başka bir işlem görmeyerek nihai alıcılar tarafından satın alınan mallar nihai kullanımı oluşturur.

Bir ekonomide satılan bütün nihai mal ve hizmetlerin toplam değeri nihai kullanım değerine, bu ise gayri safi katma değerlerin toplamına eşittir.

Dönemsel Tahminler

Harcama Yöntemi İle GSYİH

- Yerleşik Haneyalklarının Tüketimi
- Yerleşik ve Yerleşik Olmayan Haneyalklarının Yurtiçi Tüketimi
- (Eksi) Yerleşik Olmayan Haneyalklarının Yurtiçi Tüketimi
- Yerleşik Haneyalklarının Yurtdışı Tüketimi
- Devletin Nihai Tüketim Harcamaları
 - Maaş, Ücret
 - Mal ve Hizmet Alımları
- Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu
 - Makine- Teçhizat (Kamu, Özel)
 - İnşaat (Kamu, Özel)
- Stok Değişmeleri
- Mal ve Hizmet İhracatı
- (Eksi) Mal ve Hizmet İthalatı
- GSYİH

Dönemsel Tahminler

Gelir Yöntemi İle GSYİH

Bu yöntemde kişilerin cari mal ve hizmetleri, dolayısıyla elde ettikleri faktör gelirleri hesaba alınır. Bu yöntemle, maaş ve ücretler, girişimlerin gayri safi işletme artığı ve üretimle uğraşan hanehalklarınca yaratılan karma gelir toplamı hesaplanır. Ekonomide yaratılan birincil gelirlerin toplamı olarak da hesaplanır. Bu, maaş ve ücretleri, faiz, kâr ve kira gibi mülk gelirlerini içerir.

Dönemsel Tahminler

Gelir Yöntemi İle GSYİH

Üretim ve İthalat Vergileri (net)	
Üretim ve İthalat Vergileri	
(-) Sübvansiyonlar	
Sabit Sermaye Tüketimi	
İşgücü Ödemeleri	
Kamu	
Özel	
İşletme Artığı	
Tarım (ücret dışı)	
Diğer	
GSYİH	

Yıllık Hesaplar

Ulusal Hesaplar ve ekonomik analizlerde kullanılan iki tür tablo vardır.

Arz ve Kullanım Tabloları **Simetrik Girdi-Çıktı (Input-Output) Tabloları**

Tablolar istatistik ve analiz olmak üzere iki tür amaca hizmet eder. Çok farklı istatistikî kaynaklardan derlenen (sanayi anketleri, yatırım anketleri, dış ticaret istatistikleri, hanehalkı tüketim harcamaları vb.) mal ve hizmet akımına ilişkin verilerin genel bir tutarlılık çerçevesini oluştururlar.

Yıllık Hesaplar

Arz ve Kullanım Tabloları

- ✓ Arz ve talebin bütünleştirilmesinde önemli role sahiptir.
- ✓ Ekonomik istatistiklerle uyumlu bir çerçeve oluşturur.
- ✓ Tanım ve sınıflamalar arasında tutarlılık sağlar.
- ✓ Farklı kaynaklardan derlenen verilerin, sayısal tutarlılığı için uygun bir çerçeve oluşturur.
- ✓ Mal ve hizmet akımlarının değerini, fiyat ve hacim olarak ayrıştırılmasını sağlar.
- ✓ Gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYİH) deflate edilmesi ve kesinleştirilmesi için en iyi araçtır.
- ✓ Sanayi ve ürünlere göre yurtiçi üretim ve ürünlere göre ithalatı gösterir.

Yıllık Hesaplar

Simetrik Girdi-Çıktı (Input-Output) Tabloları

- ✓ Ekonominin yapısal analizi ve planlaması
- ✓ Dönemsel GSYH rakamlarının revize edilmesi
- ✓ Üretimin analizi
- ✓ Talep yapısının analizi
- ✓ Fiyat ve maliyet analizi
- ✓ İthalat ve ihracatın analizi
- ✓ Yatırımların analizi
- ✓ Verimlilik analizi
- ✓ Duyarlılık analizi
- ✓ Etki analizi
- ✓ Yatırım önceliklerinin belirlenmesi amacıyla ekonomiyi sürükleyen sektörlerle ilişkin ileri ve geri bağlantı etkilerinin analizi

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Veri Kaynakları

Bitkisel üretim değerleri:

- *Tarım ve Köyişleri Bakanlığı verileri*
- *Tarım tahmin komitesince karara bağlanan üretim değerleri*
- *Çiftçinin eline geçen fiyatlar ve ÇEF İndeksi (TÜİK)*
- *Üretici Fiyat İndeksi 2005=100 (TÜİK)*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Veri Kaynakları

Üretim Masrafları:

- *Tarım ve Köyişleri Bakanlığı*
- *Devlet Su İşleri*
- *Tarım İstatistikleri Özeti,*
- *Arz ve Kullanım Tabloları*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

- *Bitkisel kesimin gayri safi çıktısı, net ürün miktarının çiftçinin eline geçen fiyatla çarpılması sonucunda elde edilir. Bitkisel kesimin katma değerini hesaplayabilmek için üretim değerinden, üretim masraflarının çıkarılması gerekmektedir.*
- *Zayıf oranları düşölerek elde edilen bitkisel ürünlerin değerlendirilmesinde çiftçinin eline geçen fiyatlar kullanılmaktadır.*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Hayvancılık

Kapsam: *Büyük ve küçükbaş çiftlik hayvanları, kümes hayvanları, ipek böcekçiliği, arıcılık ve bu hayvanların ürünleri kapsamaktadır.*

Veri Kaynakları:

- *Tarım İstatistikleri Özeti (TÜİK)*
- *Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (TÜİK)*
- *Beş Yıllık Kalkınma Planları (DPT)*
- *Hayvancılık Sektörü Komisyon Raporları DPT)*
- *Hayvancılık Sektörü Üretim ve Miktarları Anketi (TÜİK)*
- *Arz ve Kullanım Tabloları*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Hayvancılık sektörü masrafları

Hayvancılık sektörü masrafları 2002 arz ve kullanım tablolarından elde edilen hayvancılık girdi- çıktı oranı kullanılarak hesaplanmaktadır.

Hayvancılık sektörü katma değeri toplam hayvancılık üretiminden, hayvancılık sektörü masrafları düşülerek elde edilmektedir.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Ormancılık

Kapsam

Ormancılık sektörü tomruk, maden direk, tel direk, lif-yonga, sanayi odunu, kağıtlık odun ve yakacak odundan oluşan asli ürünler ile çıra, çalı, şimşir, reçine, sila yağı, defne, çubuk, sırik, kabuk, günlük, ıhlamur, mantar, adaçayı, çiçek soğanları, kekik, sumak ve diğer ürünlerden oluşan tali ürünler olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Veri Kaynakları

- *Çevre ve Orman Bakanlığı*
- *Arz ve Kullanım Tabloları (TÜİK)*

Yöntem

Çevre ve Orman Bakanlığından alınan üretim miktarı ve fiyatları değerlendirilerek cari ve sabit üretim değerleri bulunmaktadır. Elde edilen üretim değerlerine girdi-çıkıtı oranları uygulanarak sektörün katma değerine ulaşılmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Balıkçılık

Kapsam:

- *Deniz Balıkları*
- *Diğer Deniz Balıkları*
- *Tatlı Su (İç Su) Balıkları*
- *Kültür Balıkları (Yetiştiricilik)*

Veri Kaynakları:

- *Tarım Ve Köyişleri Bakanlığı*
- *Su Ürünleri İstatistikleri (TÜİK)*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Yöntem

- ✓ *Su ürünleri üretimi anket sonuçlarından elde edilen üretim miktar ile birim fiyatlarının çarpılması ile üretim değeri elde edilmektedir.*
- ✓ *Üretim değeri ile balıkçılık sektörü girdi-çıktı oranları çarpılarak masraf değeri bulunur.*
- ✓ *Katma değer, üretim değerinden masraf değeri çıkarılarak elde edilir.*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Sanayi

- ✓ *Maden Ve Taşocakçılığı*
- ✓ *İmalat Sanayi*
- ✓ *Elektrik, Gaz, Su*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Madencilik Ve Taşocakçılığı

Kapsam

Özel Ve Devlet Maden İşletmeleri

Veri Kaynakları

Kısa Dönem Maden İstatistikleri (TÜİK)

Yöntem

İş İstatistiklerinden alınan cari ve sabit üretim artış hızları kullanılmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

İmalat Sanayi

Veri Kaynakları

- ✓ *2002 Yapısal İş İstatistikleri*
- ✓ *Dönemlik Sanayi üretim İstatistikleri ; kamu imalat sanayinde büyüklüğüne bakılmaksızın tüm işyerleri; özel imalat sanayinde de 20+ kişi çalıştıran işyerleri için katma değer in yaklaşık %85'ni temsil eden büyüklükteki işyerlerine "Sanayi Üretim Anketleri"*
- ✓ *Hanehalkı İşgücü Anketlerine dayalı eksik kapsam düzeltilmesi*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Yöntem

Sektörün katma değerine ulaşılmasında, sanayi üretim endeksinin cari ve sabit artış hızları kullanılmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Elektrik, Gaz, Su

Kapsam:

- ✓ *Elektrik üretimi ve dağıtımı,*
- ✓ *Suyun toplanması arıtılması ve dağıtılması*

Veri Kaynakları:

- ✓ *Türkiye Elektrik İletim AŐ (enerji bilançoları)*
- ✓ *Belediyeler*

Yöntem:

Elektrik ve su üretimindeki cari ve sabit üretim artış hızları kullanılmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

İnşaat

Kapsam:

Kamu ve özel sektör tarafından yapılan gayri safi sabit sermaye yatırımlarının büyük kısmını teşkil eden tüm inşaat faaliyetleri (bina ve bina dışı inşaat) kapsamaktadır.

Veri Kaynakları :

Özel Kesim ile ilgili:

- ✓ *İnşaat İstatistikleri (TÜİK)*
- ✓ *Dönemlik Sanayi Üretim İstatistikleri*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Veri Kaynakları :

Kamu Kesimi ile ilgili:

- ✓ *Genel Bütçeli Kuruluşlar*
- ✓ *Katma Bütçeli Kuruluşlar*
- ✓ *Kamu İktisadi Teşebbüsleri*
- ✓ *İl Özel İdareleri*
- ✓ *Döner Sermayeli Kuruluşlar*
- ✓ *Belediyeler*
- ✓ *Belediyelere Bağlı Katma Bütçeli Kuruluşlar*
- ✓ *Fonlar*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Yöntem

Kamu kesimine ilişkin veriler üçer aylık anketler yoluyla doğrudan alınmaktadır. Bu üretim değerlerine arz ve kullanım tablolarından elde edilen bina ve bina dışı inşaat ayrımında katma değer-çıktı oranı uygulanarak, sektörün kamu kesimine ilişkin katma değeri hesaplanmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Ticaret

- ✓ *Toptan ve Perakende Ticaret*
- ✓ *Otel Lokanta Hizmetleri*

Toptan Ve Perakende Ticaret

Kapsam

Ticari faaliyetler maddi mal ve maddelerin sadece alış ve satışlarına dayanan ve kar amacı ile yapılan işlemleri içermektedir.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Veri Kaynakları

- ✓ *Üretken sektörlerin üretim değerleri*
- ✓ *Sektörel ticaret marjları*

Yöntem

Üretken sektörlerin üretim değerlerine ticaret marjları uygulanarak sektöre ilişkin üretim değeri elde edilir.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Otel Lokanta Hizmetleri

Kapsam:

Oteller ve Lokantalar.

Veri Kaynakları :

- ✓ *Turizm Bakanlığı (Konaklama geceleme sayıları)*
- ✓ *Yabancı Ziyaretçiler Anketleri*
- ✓ *Vatandaş Giriş Anketleri*
- ✓ *Turizm gelirleri*
- ✓ *Arz ve Kullanım Tabloları*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Yöntem

Dönemsel tahminler yurtiçi ve yurtdışı ayırımında yapılmaktadır. Sektörün yurtdışı gelirleri hesaplanırken turizm gelirleri kullanılmakta, yabancı ziyaretçiler ve vatandaş giriş anketlerinden elde edilen turizm gelirleri içinde lokanta ve konaklamaya giden kısmın oranı alınarak, toplam turizm gelirleri içinde otel, lokanta vb hizmetler sektörüne ilişkin üretim değeri hesaplanmaktadır. Katma değer çıktı oranı ile yurtdışı kısmına ait katma değer tahmin edilmektedir.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Yurtiçi kısmına ilişkin hesaplamalar ise sektörün istihdam artışı ve fiyat artışına dayalı olarak hesaplanmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Ulaştırma-haberleşme

Kapsam

Bir girişim tarafından diğer girişimler hesabına yapılan tüm taşıma ve haberleşme hizmetleri

Veri Kaynakları

- ✓ *Devlet Demiryolları*
- ✓ *Türk Hava Yolları*
- ✓ *Devlet Hava Meydanları İşletmesi*
- ✓ *Ticari Araç Sayıları*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Veri Kaynakları

- ✓ *HAVAŐ,*
- ✓ *Özel Havayolları*
- ✓ *BOTAŐ*
- ✓ *Posta İşletmeleri*
- ✓ *Türk Telekom*
- ✓ *Ulaştırma İstatistikleri; (TÜİK)*
- ✓ *Arz ve Kullanım Tabloları*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Yöntem

Şehiriçi ve şehirlerarası motorlu kara taşıtları yolcu taşınması: Araç başına gelirler araç sayıları ile çarpılarak, toplam gelirler bulunmaktadır. Elde edilen bu toplam gelirin değerine, Arz ve Kullanım tabloları çalışmalarından bulunan araç cinslerine göre katma değer/çıktı oranları uygulanarak sektörün katma değeri hesaplanmaktadır.

Devlet demir yolları dışında toplam yük taşıma faaliyetleri: Tarım, hayvancılık, ormancılık, madencilik, imalat sanayi sektörlerinin üretim değerlerine arz ve kullanım tablolarından elde edilen ulaştırma marjı kullanılarak hesaplanmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Mali Kuruluşlar

Kapsam

Ekonominin diğer kesimlerine mali hizmet sunan katkıda bulunan kuruluşlar.

Veri Kaynakları

- ✓ *Bankalar*
- ✓ *Sigortalar*
- ✓ *Menkul Değer Şirketleri*
- ✓ *Döviz Büroları*
- ✓ *Bankalar Birliği*
- ✓ *Mali aracı kurumlara dönemlik anketler*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Yöntem

- ✓ *Doğrudan mali aracılık hizmetlerinin ölçümü ; bankacılık hizmet gelirleri ve komisyon gelirlerinden oluşmaktadır.*
- ✓ *Mali aracılık hizmetlerinin dolaylı ölçümü ; FISIM olarak adlandırılan bu değer referans faiz oranı ile ölçülmektedir.*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Konut Sahipliği

Kapsam:

Konut sahipliği sektörünü kişilerin konutlarından elde ettikleri gelirleri kapsamaktadır. Bu gelirler kiŐinin konutunu bizzat kendi kullanmasından ve kiraya vermesinden doğan gelirleri kapsamaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Veri Kaynakları :

- ✓ İnşaat İstatistikleri (TÜİK)
- ✓ Fiyat İstatistikleri (TÜFE)
- ✓ Mesken elektrik abone sayısı

Yöntem :

Dönemlik konut sayıları (konut tipi ve ısınma ayrıntısında) kira değerleri ile çarpılarak toplam çıktıya ulaşılmaktadır. Bu değerden konutlar için yapılan masraflar düşülerek cari katma değer elde edilmektedir.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

İş Faaliyetleri

Veri Kaynakları :

- ✓ *Arz ve Kullanım Tabloları (TÜİK)*
- ✓ *Yapısal İş İstatistikleri*
- ✓ *Hanehalkı İşgücü İstatistikleri*
- ✓ *Fiyat İstatistikleri*

Yöntem : 2002 yılı baz yılı üretim değerlerine sektörün istihdam artışı ve fiyat artışı uygulanarak hesaplamalar yapılmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Devlet Hizmetleri

Kapsam:

Kamu hizmetinin sağlanması amacıyla devlet kuruluşlarınca yapılan bütün faaliyetler

VERİ KAYNAKLARI:

- ✓ *Maliye Bakanlığı*
- ✓ *Özel İdareler*
- ✓ *Belediyeler*
- ✓ *Diğer Devlet Kuruluşları*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Yöntem

Yapısından dolayı devlet hizmetleri için satış değeri elde etmek mümkün olmadığından, sektörün GSYH'ya katkısı faktör gelirleri ödemeleri tespit edilerek hesaplanmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Eğitim Hizmetleri

Veri Kaynakları :

- ✓ *Arz ve Kullanım Tabloları (TÜİK)*
- ✓ *Yapısal İş İstatistikleri*
- ✓ *Hanehalkı İşgücü İstatistikleri*
- ✓ *Fiyat İstatistikleri*
- ✓ *Maliye Bakanlığı*

Yöntem : *2002 yılı baz yılı üretim değerlerine sektörün istihdam artışı ve fiyat artışı uygulanarak hesaplamalar yapılmaktadır. Devlet kesimi ile ilgili üretim değeri Maliye Bakanlığı verilerinden alınmaktadır.*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Sağlık Hizmetleri

Veri Kaynakları :

- ✓ *Arz ve Kullanım Tabloları (TÜİK)*
- ✓ *Yapısal İş İstatistikleri*
- ✓ *Hanehalkı İşgücü İstatistikleri*
- ✓ *Fiyat İstatistikleri*
- ✓ *Maliye Bakanlığı*

Yöntem : 2002 yılı baz yılı üretim değerlerine sektörün istihdam artışı ve fiyat artışı uygulanarak hesaplamalar yapılmaktadır. Devlet kesimi ile ilgili üretim değeri Maliye Bakanlığı verilerinden alınmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Toplumsal Ve Kişisel Hizmetler

Veri Kaynakları :

- ✓ *Arz ve Kullanım Tabloları (TÜİK)*
- ✓ *Yapısal İş İstatistikleri*
- ✓ *Hanehalkı İşgücü İstatistikleri*
- ✓ *Fiyat İstatistikleri*
- ✓ *Maliye Bakanlığı*
- ✓ *Kar Amacı Olmayan Kurumlar Anketleri ; Statülerinde kendilerine kar sağlama veya maddi kazanç elde etme izni verilmeyen, mal ve hizmet üreterek sosyal fayda sağlamayı amaçlayan, gönüllü bir araya gelen kişilerin kurdukları yasal varlıklardır. Piyasa dışı ve piyasa içi üretim yapan kuruluşlar olarak sınıflandırılmaktadır.*

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Yöntem : 2002 yılı baz yılı üretim değerlerine sektörün istihdam artışı ve fiyat artışı uygulanarak hesaplamalar yapılmaktadır. Devlet kesimi ile ilgili üretim değeri Maliye Bakanlığı verilerinden alınmaktadır.

Üretim Yöntemiyle GSYİH Hesaplamaları

Ürün Vergileri

Kapsam:

*Yurtiçinden alınan KDV,
İthalattan alınan vergiler;
Gümrük vergisi,
İthalattan alınan KDV,
diğer ürün vergilerinden oluşmaktadır. .*

VERİ KAYNAKLARI :

- *Maliye Bakanlığı*

SABİT FİYATLARLA TAHMİNLER

- Sabit fiyat hesaplamaları Ulusal Hesaplarda en önemli konulardan biridir.
- Gerçek gelişmenin takibi açısından önem taşımaktadır.
- Fiyat artışlarının ve kalite değişikliklerinin siteme dahil edilmesi gerekmektedir.

SABİT FİYATLARLA TAHMİNLER

- Fiyat ve hacim değişimlerinin ölçülmesindeki metodlar 3' e ayrılmaktadır.
- A Yöntemi: En uygun ve kabul edilebilir yöntem
- B Yöntemi: A yönteminin uygulanamadığı zamanlarda kullanılan yöntem
- C Yöntemi: Uygulanması tavsiye edilmeyen yöntemler

SABİT FİYATLARLA TAHMİNLER

A Yöntemi: Üretim ve girdi değerlerinin uygun indekslerle deflate edilerek katma değerin elde edildiği yöntem,

Üretici fiyat indeksi:

- Yurtiçi ve ihracat ayrımı olmalı
- Kalite farklılığını yansıtmalı
- Temel fiyatlarla olmalı

SABİT FİYATLARLA TAHMİNLER

B Yöntemi: Üretici fiyat indeksinin kalite değişikliğini yansıtmadığı zamanlarda veya tam olarak ulusal hesaplar sistemine uygun fiyat indeksinin bulunmadığı durumlarda kullanılan yöntem,

Üretici fiyat indeksi

Tüketici fiyat indeksi

Hacim göstergeleri

SABİT FİYATLARLA TAHMİNLER

C Yöntemi: Tavsiye edilmemekle birlikte hizmet sektörlerinde kullanılan yöntemdir.

Girdi yöntemi

İkincil göstergeler

SABİT FİYATLARLA DÖNEMLİK TAHMİNLER

1993 Ulusal Hesaplar Sistemindeki en önemli değişikliklerden biri sabit fiyatlarla katma değer hesabında zincirleme indeksin kullanımınıdır.

Zincirleme indeks yönteminde esas olan ürün ve hizmetlerin değerlendirilmesinde bir önceki yıl yıl ortası fiyatlarının kullanımınıdır.

SABİT FİYATLARLA DÖNEMLİK TAHMİNLER

Zincirleme indeks yöntemleri:

- Yıldan yıla zincirleme indeks yöntemi
- Dönemi dönemle zincirleme yöntemi
- Yıl sonuna göre zincirleme yöntemi

SABİT FİYATLARLA DÖNEMLİK TAHMİNLER

- Avrupa Birliği düzenlemelerinde tavsiye edilen yöntem yıldan yıla zincirleme yöntemidir. Pek çok ülke yıldan yıla yöntemini kullanmakla beraber bazı ülkeler yıl sonu yöntemi ile sabit fiyat tahminlerini gerçekleştirmektedirler.

SABİT FİYATLARLA DÖNEMLİK TAHMİNLER

- Kullanılan iki yöntemde yıllık olarak aynı sonuç elde edilmektedir.
- Yıldan yıla zincirleme indeks yöntemi
- Yıl sonuna göre zincirleme yöntemi
- En yüksek gelişme hızını dönemin dönemle zincirlendiği yöntem vermektedir.

SABİT FİYATLARLA DÖNEMLİK TAHMİNLER

- Zincirleme indeks kullanılması nedeniyle oluşacak olan problem ; toplama problemi.
- Bu problemin çözümünde grup hızının kullanılması gerekmektedir.